

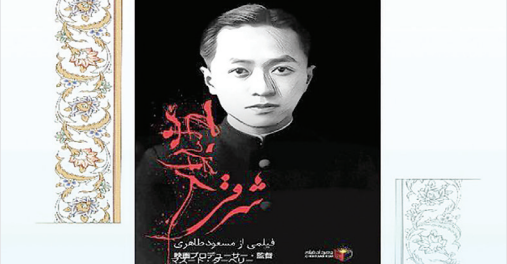
«باور» واتیمو منتشر شد

کتاب «باور»، نوشته جانی واتیمو با ترجمه کاوه حسین زاده منتشر شد. این کتاب در ۱۲۸ صفحه و شمارگان ۵۰۰ نسخه و به قیمت ۲۲۰۰۰ تومان از سوی انتشارات روزگار نو منتشر شده است. به دلیل استفاده از آموزه های فلسفی و مهارت هایش در بحث برای نشان دادن معقول بودن بازگشت به مذهب، ریچارد رورتی، مشهورترین چهره پراگماتیسم آمریکایی، «باور» را مهم ترین اثر واتیمو می داند.

«شرقی» آماده انتشار شد

مستند «شرقی»، فیلمی است مستند درباره آثار، افکار و دستاوردهای فیلسوف برجسته ژاپنی، پروفیسور «توشیهیکو ایزوتسو» که یکی از مهم ترین اسلام شناسان و قرآن پژوهان جهان نیز بود. «شرقی» قرار است در مراکز فرهنگی و کتابفروشی های معتبر عرضه و توزیع و نیز VODن فلزا از طریق پلتفرم سسینما مارکت عرضه شود. این فیلم به کارگردانی و تهیه کنندگی مسعود طاهری و تولید چهرداد فیلم است.

در باب محسن فانی کشمیری (بخش دوم)

پیوند اندیشه سیاسی عرفانی و اراده مردم

اندیشه سیاسی در نزد وی است. او از معدود افرادی است که سیاست را در سطح جهانی مورد نظر آورده و افراد عالم را مورد خطاب قرار داده است. جالب اینجاست که وی معتقد است تمامی افراد عالم برای بقای حیات خود باید با یکدیگر معاونت داشته باشند؛ زیرا همگی اجزای یک پیکر واحدند. او در این زمینه، بیتی سروده است:

گر غم هم بخورند اهل جهان، جادارد / خار در پا چو خلد، دست کشد آزارش

این بیت فانی کشمیری یادآور بیت معروف فردوسی است: بنی آدم اعضای یکدیگرند؛ که در آفرینش ز یک گوهرند

معاونت مدنی و عرفان پویا

بدیهی است با این دیدگاه که همگی را به معاونت و تلاش در جهت معاش و معاد اهل عالم فرامی خواند، عزلت، خمول و زاویه نشینی جایگاهی ندارد. فانی کشمیری نیز از جمله عرفایی است که به شدت با خریدن به کنج عزلت مخالفت کرده و در مورد زاهدان گوشه نشین می گوید:

جمعی که عزلت و وحدت اختیار نموده، طریق معاونت را به کلی مسدود دارند و خود را زاهد و تارک شمارند، از فضیلت عدالت محرومند و به جور و ستم موسوم. (همان: ۱۶۴)

به زعم کشمیری، بهتر است این افراد از مدینه بیرون روند، چون «هل جزء الاحسان الا الاحسان؟» (الرحمن: ۶۰) چنین کسانی در مقابل مدینه و معاونت برای بقای مدینه قرار دارند، و وجود آنها هیچ نفعی برای مدینه ندارد. چنین کسانی «قفس انزوا را دام تزویر دانه تسبیح اندازند و ترک تمدن را ترک دنیا داند و دوری خلق را قرب خالق خوانند. و ندانند که ترک دنیا در تمدن، بی منت میسر است، و قرب مولی در تعاون، بی منت منصور». و جالب اینجاست که فانی کشمیری معتقد است، اتفاقا در جامعه است که شرایط سلوک به سوی حق میسر است، زیرا تنها با همراهی معاونان و در درون مدینه، باید به جنگ شیطان رفت:

ای گشته ز صحبت همه روگردان بسته کمر خدمت خود را به میان / از همری معاونان روی متاب تنها نتوان رفت به جنگ شیطان (همان: ۱۶۵)

ارتباطی درونی میان معاونت مدنی و نوعی عرفان پویا وجود دارد که فانی کشمیری از آن سخن به میان می آورد:

رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود بر شما باد به جماعت که رحمت خدا در جماعت است. و شیطان گرگ آدمی است؛ هر آینه شما را بگیرد. خوشحال کسی که فیض خلوت را در صحبت دریابد و روی از مدینه معاونت برنتابد. بسر وحدت را در کثرت ببند و در معارات و صومعه نشینشد. ابراهیم ادهم قدس سره گفت: کن واحدا جمعا و من ربك ذا النفس، و من الناس وحشیا؛ زاهدان گوشه گیر از فیض صحبت غافلند/ حال عارف خوش که دارد خلوتی در انجمن. (همان: ۱۶۵)

فانی، در این عبارت مطلبی را بیان می کند که نشان می دهد

در نظام معنایی حکمای الهی، تمثیل گله و شبان چه معنایی در سیاست دارد؛ شبان جامعه درواقع باید جامعه را از گرگ ها و شیاطین محافظت کند. این امنیت از نسوی دیگر در گرو معاونت اعضای مدینه با هم است. عضویک مدینه، گوشه عزلت نمی گیرند و اگر خلوتی با حق دارد، «خلوتی در انجمن» دارد.

چنین کسی باید «سفر در وطن کند و خود را در تعب نیفتد. در ظاهر با خلق باشد و در باطن با حق. به صورت مقید باشد و

هر جامعه‌ای دارای روحی است که اجزای آن جامعه به تنهایی فاقد آن هستند، زیرا

«هر مُرکی را خاصیتی است، سوای احکام و خاصیت اجزا.» گونه‌های مختلف اجتماعات انسانی، بر مبنای

همین روح حاکم بر جامعه که خاصیت و ویژگی‌های آن جامعه را ایجاد می کند شکل می گیرد. بر جامعه مطلوب فانی، روح محبت و انواع خیرات حاکم است

اندیشه

دوره انسان شناسی نوصدرایی

دوره «انسان شناسی از منظر نوصدراییان در علوم انسانی با محوریت موضوع فطرت» یا حضور اساتیدی چون حجج اسلام پارسانیا، خسروپناه و سعدی برگزار می شود. عادل پیغامی، علیرضا عالی پناه و جوانعلی آذر از دیگر اساتید حاضر در دوره هستند. این دوره از ۱۹ تا ۲۳ مرداد ماه در دانشگاه امام صادق (ع) برگزار می شود. علاقه مندان جهت ثبت نام در این دوره می توانند مشخصات خود را به آدرس mff_soft در پیام رسان به ارسال کنند.

نسبت عارف حقیقی و تمدن و اجتماع

فانی کشمیری یکی از اصلی ترین نمایندگان عرفان عاشقانه در مقابل عرفان زاهدانه است. او همانند دیگر صوفیان قشری، کار و تلاش و معاونت اجتماعی را رها نمی کند تا خرقه تزویر بر تن کند؛ زیرا می داند عارف حقیقی، در تمدن و اجتماع خود را نشان می دهد و نه در کنج خمول و عزلت؛ جالب توجه اینجاست که فانی کشمیری تمامی این مطالب را در بخش سوم حکمت عملی خویش، یعنی در بخش سیاست مدن آورده است. از این جهت، اندیشه های فانی کشمیری نشان می دهد چگونه اخلاق حکمت عملی رفته رفته در تهذیب اخلاق عرفانی تنیده شده و اصول عرفانی حکمت انضمامی و عملی، جای اصول انتراعی و ریطوریقایی تفکر را گرفته است. انسان مدنی فانی کشمیری، ابتدا خود را و آن هم در مدینه می شناسد و می سازد و تنها از طریق همین معرفت نفس است که به اصول عام سیاست می رسد. انسان مدنی، در عین اینکه در اجتماع است و در سییل معاد و معاش نوع انسان می کوشد، لحظه ای نباید از حق غافل شود، زیرا این غفلت، آدمی را از راه به بیراهه می کشاند و در این صورت، مادیات بر روحانیات غالب می شوند. به طور کلی انسان تنها در اجتماع است که می تواند از عرفان حقیقی برخوردار شود: شیخ ابوسعید ابوالخیر را که سلطان وقت و جمال اهل طریقت بود، گفتند که فلان کس روی آب می رود، گفت: سهل است، صعوه نیز روی آب می رود. گفتند فلان کس در هوا می پرد، گفت مگس نیز در هوا می پرد. گفتند فلان کس، در یک لحظه از شهری به شهری می رود، گفت: شیطان نیز در یک نفس از مشرق به مغرب می رود. این خوارق عادات را وزنی و وقوعی نبود؛ مرد آن بود که در مجالس و محافل با طوایف مردم نشیند و خود را لحظه ای و لمحه ای^(۱) [فارغ] از حق سبوحانه و تعالی نبیند. (همان: ۱۶۵)

محبت؛ روح عرفانی نظام معنایی «فانی»

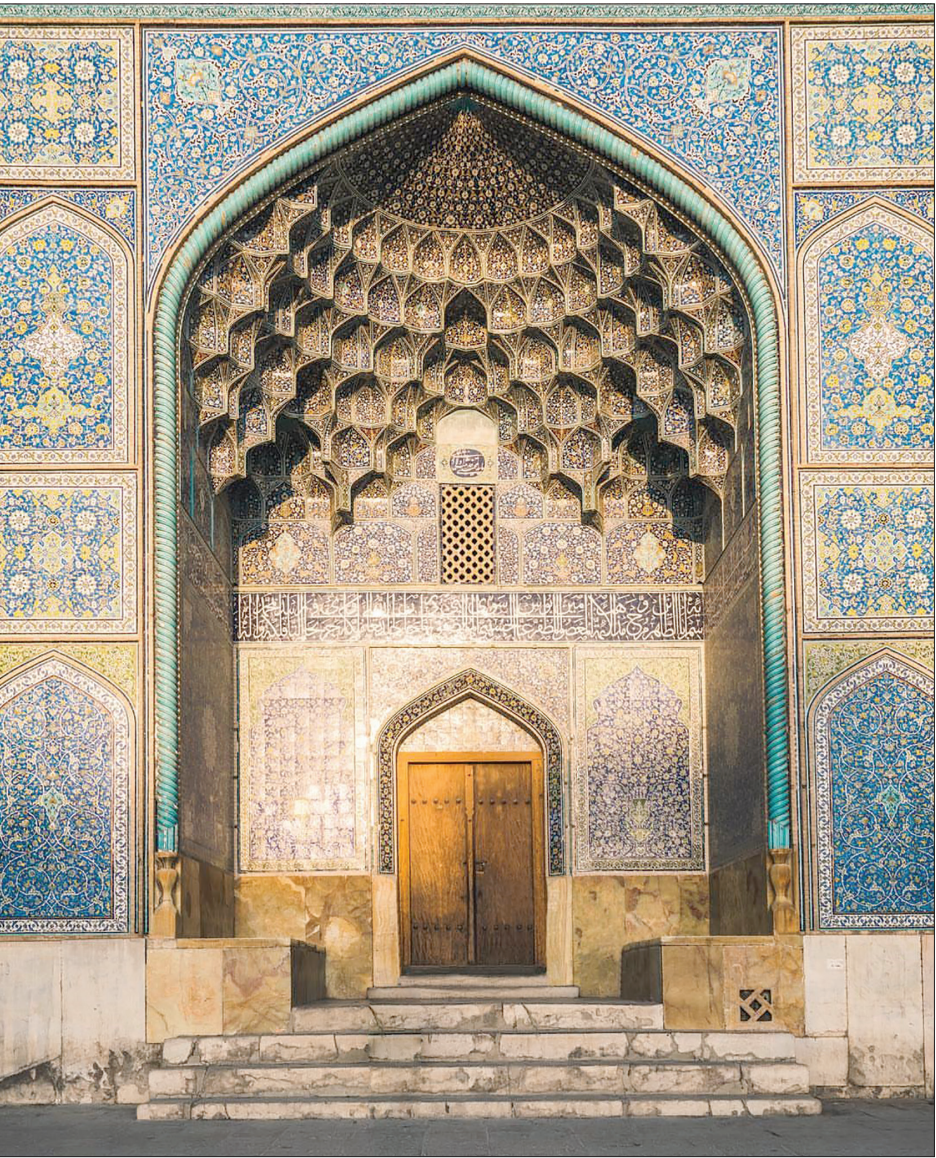
بخش سیاست مدن اخلاق محسنی، شامل فصلی در «محبت» نیز هست که روح عرفانی نظام معنایی فانی کشمیری را نشان می دهد. این فصل شامل دو بخش است که یکی محبت به محبوب و خداوند است و دیگری محبت و انس به نوع انسان است. در نظام معنایی فانی، ارتباطی درونی میان این دو بخش وجود دارد، و بر همین اساس نوعی محبت مدنی متصل به محبت الهی باید در مدینه حاکم باشد. به بیان دیگر، معاونت اعضای مدینه، در جهت معاد، هنگامی محقق می شود که این محبت در میان آنان موجود باشد. این بخش از اندیشه فانی کشمیری که ذیل بخش سیاست مدن مطرح شده است، تصریح می کند که فانی معنایی فانی، مبتنی بر عرفان عاشقانه است. محبت درنظر فانی، یکی از فضیلت های مدنی است و متفاوت با حبی است که صوفیه را به انفراد و ترک خلق می کشاند. محبت حق، هرگز جدای از محبت مخلوق نیست و انسان عارف نمی تواند به بهانه محبت حق، از خلق و مدینه فاصله بگیرد. جالب است که فانی تأکید دارد تنها در این صورت است که «آئینه خاطر از زنگار اغراض این جهانی» پاک می شود.

«بهترین محبت ها، محبتی بود که غایت آن خیر محض باشد و این معنی را کسانی یافته شود که به کمال انسانی رسیده و به خلافت ربانی فایز گردیده. چه لذت این محبت به جوهر انسانی و لطیفه رحمانی تعلق دارد. بنابر آن از زوال و اختلال مصون و محفوظ است. به خلاف دیگر انواع محبت که به سمت زوال موسوم [است]... این مرتبه وقتی به هم رسد که مرآت ضمیر از غبار کدورت جسمانی صفا یابد و آئینه خاطر از زنگار اغراض این جهانی پاک شود و در میان محب و محبوب جبابی نماید.» (همان: ۱۸۲)

به زعم فانی کشمیری، هر جامعه ای دارای روحی است که اجزای آن جامعه به تنهایی فاقد آن هستند، زیرا «هر مُرکی را خاصیتی است، سوای احکام و خاصیت اجزا.» گونه های مختلف اجتماعات انسانی، بر مبنای همین روح حاکم بسر جامعه که خاصیت و ویژگی های آن جامعه را ایجاد می کند شکل می گیرد. بر جامعه

«حکمت خالده» به کار نمی آید

نصرالله پورجوادی: این آقای دکتر نصر براساس چه چیزی دارد صحبت می کند؟! اینکه ما این عربی را بگیریم، این سینا را بگیریم یک چیزی از آنها بیرون بیاوریم که حکمت خالده نشد! ما حکمت خالده ای می خواهیم که حداقل ناظر به تفکر ایران هم باشد، برای من اگر حکمت خالده ای هم هست، آیا این حکمت خالده در ایران بوده است؟ من دنبال حکمت خالده ای هستم که مخاطب آن، من باشم، من ایرانی. آیا آن حکمت خالده ای که دکتر نصر فرموله کرده است مخاطب آن، من ایرانی هستم؟ مخاطب آن کیست؟ ایشان اصلا ایران قبل از اسلام را می شناسد؟ کسی که هیچ وقت با فردوسی کاری نداشته، کسی که با دینکرد هیچ وقت کاری نداشته، حکمت خالده اش می تواند برای یک ایرانی باشد؟ ولی مخاطب آقای دکتر نصر چه کسانی هستند و اینها را از کجا آورده است؟ از کدام قوطی؟ این حکمت خالده نمی شود که من دو فیلسوف را از آنچه می شناسم که سنت های خودم است، چیزهایی از آنها دریابورم و بگویم این حکمت خالده است.

دو وجه دارد؛ به طیب رفتن و صلاح خویش را جستن، یا عدم مراجعه به وی و پذیرفتن عواقب آن؛ همان گونه که تمامی اعمال شریعت از همین خصلت برخوردارند.

همین تأکید بر اراده را در رساله «مشجره عمادیه فی الحکمه العملیه» از مولفی ناشناس می یابیم به جهت اینکه بخش نخست سیاست را سیاست نفس می داند، اختیار و اراده انسان را در کانون سیاست قرار می دهد. سیاست نفس مبتنی بر حکمت است و «فایده این علم آن باشد که انسان نفس خود را به دانش اشیا و احاسن احوال و محاسن افعال آراسته سازد و عالمی معقول گرداند شبیه به این عالم محسوس و مستعد سعادات اخروی گردد و به حکم «المومن حی فی الدارین» حیات ابدی یابد.» (میکروفیلیم ۱۳۸۰/۶-۶ دانشگاه: ۴) نویسنده مخلوقات را به چهار دسته تقسیم کرده است: الف) موجوداتی که عقل و حکمت دارند اما طبیعت و شهوت ندارند که فرشتگانند. ب) موجوداتی که قتل و حکمت ندارند اما طبیعت و شهوت دارند که حیوانات و بهایم هستند. ج) موجوداتی که عقل و حکمت ندارند و شهوت و حیات هم ندارند که جمادات و نباتاتند. د) موجوداتی که عقل و حکمت دارند و طبیعت و شهوت هم دارند که انسان است و همین باعث وجود اختیار و اراده در انسان است و به همین جهت انسان اشرف مخلوقات است. (همان: ۶)

اگر آدمی به سوی عقل و حکمت متمایل شود، به سوی سعادت می رود و اگر در او شهوت و طبیعت غالب شود، به سوی شقاوت می رود. به طور کلی انسان موجودی میان نور و ظلمت است، اما رفتن به هر یک از دو سو، تنها با اراده خود او ممکن است. به زعم نویسنده، حکمت عملی بررسی همین مختار بودن انسان در جهان است. از این نظر حکمت عملی باید نوعی حکمت انضمامی باشد و نه تأملاتی مبتنی بر انتزاعیات. وی با همین دیدگاه، سیاست و حکمت عملی را دارای سه جزء می داند که هر یک با سه جزء علم مرتبط است: الف) علم اعلی؛ مربوط به سیاست نفس. ب) علم اوسط؛ مربوط به سیاست منزل. ج) علم اسفل؛ مربوط به سیاست اهل نوع. این تقسیم بندی و ابتدای حکمت عملی بر علم، از مشخصات حکمت عملی در نظر حکمای الهی است. نویسنده این رساله سپس هر یک از علوم را به چند دسته تقسیم کرده و هر یک را توضیح داده است.

پی نوشت:

۱. لمحہ: کوچک ترین بخش از زمان قابل تصور به اندازه یک پلک برهم زدن را گویند. به زعم ابوالخیر، عارف حتی به اندازه پلک بر هم زدن نباید غافل از حق باشد.

منابع در دفتر روزنامه موجود است